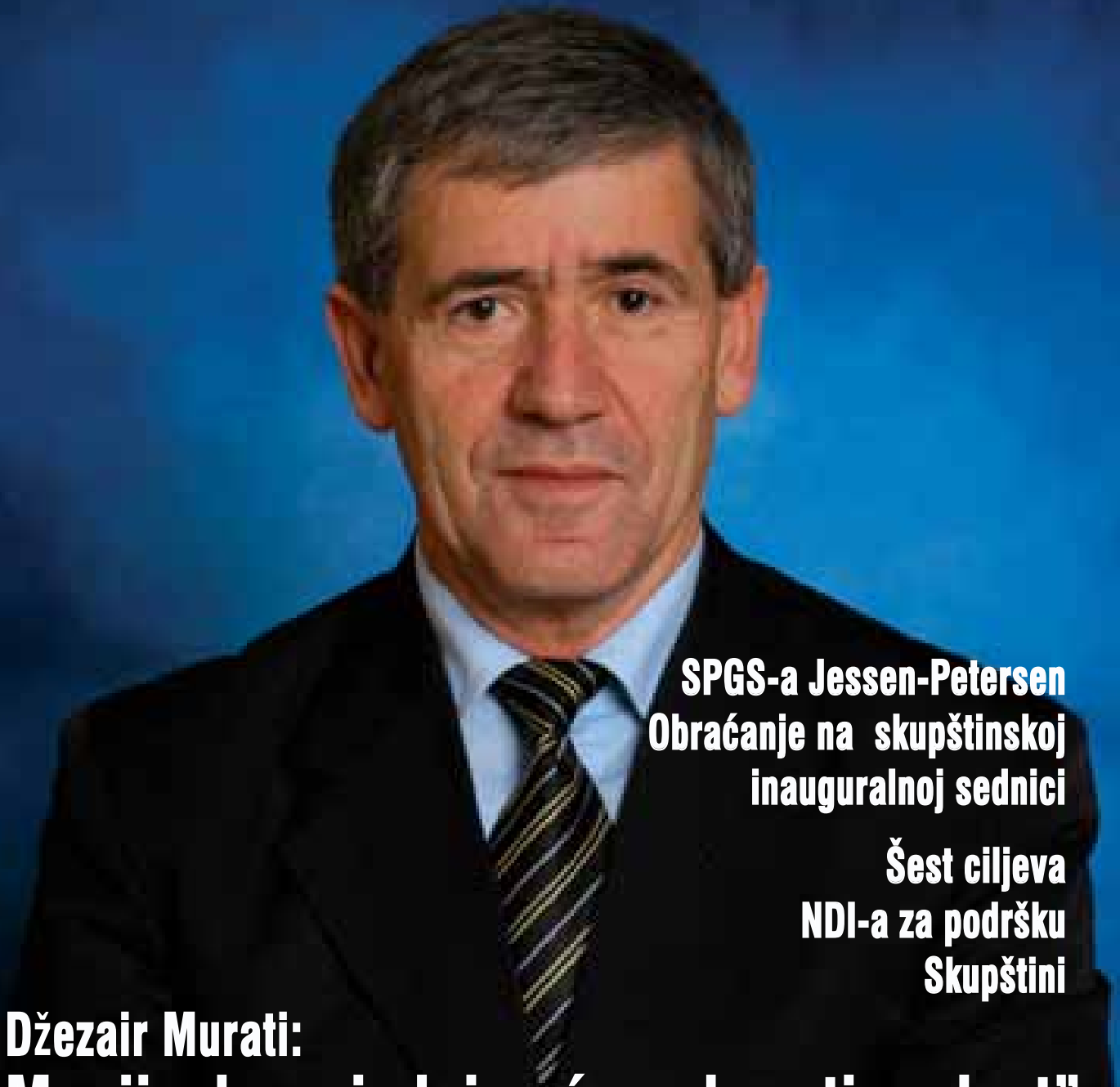


asi

ASSEMBLY SUPPORT INITIATIVE
NEWSLETTER

Januar 2005, No 14



**SPGS-a Jessen-Petersen
Obraćanje na skupštinskoj
inauguralnoj sednici**

**Šest ciljeva
NDI-a za podršku
Skupštini**

**Džezair Murati:
“Manjinske zajednice će pokazati zrelost”**

Reč urednika



Dnevni red nove kosovske Skupštine

Novi problemi sa kojima će se Skupština suočiti tokom drugog mandata PISU postali su očigledni već tokom inauguracione sednice 3.12.2004. godine. Izbor koalicione vlade, koja se oslanja na podršku većine partija u Skupštini (LDK, AAK, PSHDK, KDTP, VAKAT i IRDK), dok je suočena sa parlamentarnom opozicijom (PDK, ORA i manje partije), označava novu fazu u razvoju političkih procesa. Šta to znači za Skupštinu i za njeno funkcionisanje tokom sledećih godina?

Jedan od prvih i najvažnijih zadataka Skupštine je da donosi zakone koje predlaže Vlada. Tokom prvog mandata, Skupština je donela oko 80 zakona. Očekuje se i dalja prioritizacija pisanja zakona. Tokom prvog mandata PISU, Skupština se pobrinula da javnim sednicama osigura učešće stručnjaka i građanskog društva u zakonskim procesima. SPGS Soren Jessen-Peterson je u svom obraćanju Skupštini 3. decembra, ohrabrio Skupštinu da nastavi da radi na ovaj način. Sve parlamentarne grupe žele zakone koji su u skladu sa evropskim zakonskim procesima. Projekat podrške Skupštini, koji finansira Evropska agencija za rekonstrukciju će nastaviti da pomaže Skupštini u ovom polju. Pored toga, ono što je od suštinskog značaja je izvršavanje usvojenih i proglašanih zakona. Nedavno istraživanje koje je sprovela OEBS-ova Misija na Kosovu je razotkrilo ozbiljne nedostatke (pogledajte konkretni članak u ovom broju). Zadatak Skupštine je taj da kontroliše Vladu i njene pokušaje da postigne napredak u sprovođenju zakona koje usvoji Skupština.

Ovim se prelazimo na drugi najvažniji zadatak Skupštine: održavanje Vlade odgovornom. Skupština može da sprovedi pravo „izvršnog nadzora“, ne samo po pitanjima zakona i njihovog sprovođenja, već i u oblastima razvoja politike, dobre vladavine i transparentnosti. Prvi mandat PISU bio je obeležen prilično slabim obavljanjem funkcija parlamentarne kontrole. Sada se može očekivati da će parlamentarna opozicija koristiti sve instrumente predviđene u Ustavnom okviru i poslovniku o radu da kontroliše rad Vlade. Međutim, članovi partija koje podržavaju Vladu takođe mogu imati interesa u obezbeđivanju dobre vladavine i transparentnosti, jer će se od njih očekivati da uspostave norme po kojima će Kosovo biti ocenjivano u narednim mesecima i godinama.

U tom pogledu, predstoji problem razvijanja kulture odgovorne vlade i konstruktivne opozicije. Može se reći da odgovorna vlada treba da nastavi da radi na razvijanju transparentnih i demokratskih procesa donošenja odluka i da nastavi da radi na ostvarivanju Standarda. Odgovorna vlada odgovara na potrebe stanovništva da bi poboljšala njegove uslove života. Od konstruktivne opozicije se može očekivati da pazi na vladino pridržavanje poslovnika o radu te na politiku dobre vladavine. Konstruktivna opozicija ocenjuje rad vlade prema njenim zaslugama i nudi političke alternative.

Treći zadatak nove Skupštine jeste razmatranje i usvajanje kosovskog konsolidovanog budžeta. Dok USAID / Bering Point namerala da nastavi da podržava postupak budžeta u Skupštini, još uvek postoje problemi u smislu razvijanja transparentnog procesa u raspodeli budžetnog viška te u efikasnoj kontroli svake od organizacija na budžetu, između ostalog preko srednjeročnih revizija budžeta.

Pod pokroviteljstvom Inicijative za podršku Skupštini, deset organizacija i parlamenata – sa sedištem u Evropi, SAD ili organizacije pri UN-u -- razvijaju komplementarne i zajedničke programe da bi poboljšali profesionalizam Skupštine kao institucije. Partnerstvo je ključna reč za razvijanje odgovarajuće podrške koja zaista odgovara potrebama skupštinskog sekretarijata kao i drugim parlamentarnim grupama i odborima.

Na kraju, važno je naglasiti da je Kosovska Skupština već jedna multietnička skupština, koja uživa u punom učešću članova bošnjačke, turske, romske i drugih manjinskih zajednica. Kosovski Srbi, članovi Skupštine još uvek se nisu pridružili radu ove institucije. Međutim, kao što je SPGS Jesen-Peterson naglasio, aktivno učešće kosovskih Srba, članova Skupštine je potrebno radi kosovsko-srpskog stanovništva. Učešće u institucijama još uvek ostaje najbolji način da se poboljšaju uslovi života.

Ovaj broj biltena pruža informacije i analizu nedavnih dešavanja i problema u Skupštini i programe izgradnje kapaciteta vezane za isto. Nadamo se da će vam biti od koristi.

Franklin De Vriz,
Koordinator Inicijative za podršku Skupštini

Obraćanje SPGS-a na skupštinskoj inauguralnoj sednici

Søren Jessen-Petersen,

Specijalni predstavnik Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, 3.12.2004. godine

Počastvovan sam što prisustvujem ovoj inauguralnoj sednici nove Skupština i čestitam vam na izboru.

Dozvolite mi da se pre svega zahvalim odlazećoj Vladi, na čelu sa premijerom Redžepijem, na njenom radu tokom proteklih godina. Ta Vlada je preduzela značajne korake u napređivanju pitanja važnih za Kosovo, i učinila važan napredak u oporavku od strašnog nasilja iz prošlog marta.

Oktobarski izbori, koji su vas ovde doveli, bili su određeni za slobodne i pravedne, i protekli su na miran način. Stvarno su bili Kosovu na čast. Današnja sednica je odraz tog demokratikog procesa.

Kao članovi najvišeg predstavničkog u zakonodavnog tela Vlade privremenih institucija samouprave, imate vrlo važnu odgovornost ne samo prema svojim biračima, čije se poverenje u vas sada treba ispoštovati, nego i prema Kosovu kao celini. Vaša je odgovornost da donosite obavestene i savesne odluke koje su u interesu svih kosovskih ljudi.

Ja sam se upravo vratio iz Njujorka, gde sam bio obavestio Savet bezbednosti o situaciji na Kosovu, uključujući i našu ocenu o progresu i putu napred. Zadovoljstvo mi je što mogu da vam kažem da sam o strategiji za napredovanje dobio snažnu podršku od Saveta bezbednosti. To znači da sada postoje snažna očekivanja da stabilnost Kosova ostvari pravi napredak sa standardima da ono bi popločalo put za pozitivnu ocenu polovinom

2005. godine i kasniji proces koji vodi do razgovora o konačnom statusu. Sada je na vama da pokažete rezultate. Iz tog razloga je presudno da nova Skupština i Vlada počnu odmah da funkcionišu. UNMIK ije spreman da vam pomogne u ovom zadatku.

Kao što znate, primena Standarda mora da bude prioritet za PISU tokom sledećih meseci, da bi obezbedili da se učini dovoljan napredak pre opšte ocene koja se planira za polovinu 2005.godine. Skupština će igrati ključnu ulogu u donošenju zakona koji su vitalni za ispunjenje Standarda. Međutim, podjednako je važno da se zakonodavni proces obavlja na otvoren, demokratski i odgovoran način u potpunom skladu sa Ustavnim okvirom. To je najvažniji Standard.

Prethodna Skupština je često držala otvorene sednice za javnost da bi se konsultovala sa domaćim stručnjacima i javnošću o nacrtima zakona i drugim pitanjima od opšteg interesa, i ja vas pozivam da nastavite tu tradiciju. Privremene institucije moraju da dopru do šire javnosti, saslušaju njihova interesovanja i na osnovu njih deluju.

Zaista, Standardi zahtevaju da se zakonodavni process prilagodi interesovanjima i mišljenjima svih kosovskih zajednica. Zbog niza razloga, učešće kosovskih Srba na izborima bilo je nažalost slabo, ali još uvek ima mesta za aktivno učešće svih kosovskih zajednica u skupštinskom predsedništvu i odborima.

Svi članovi Skupštine, ne



Søren Jessen-Petersen

samo odbori ili tela namenjena za razmatranje interesa zajednica, imaju dužnost da razmatraju ostvarive predloge. Na svima vama je odgovornost da Kosovo učinite boljim mestom za sve njegove stanovnike.

Kao što znate, UNMIK namerala da privremenim institucijama samouprave u najkraćem roku prenese sve nadležnosti, koje se ne tiču direktno suvereniteta. Nedavno uspostavljanje tri nova ministarstva – za povratak i zajednice, energiju i rudarstvo, lokalnu vladu – koje će pratiti dalji prenos ovlašćenja, naročito u oblasti privrede, a kasnije takođe u oblastima vezanim za pravosuđe i bezbednost. UNMIK i privremene institucije samouprave treba da zauzmu isti stav u partnerstvu u određivanju najbolje strategije za prenos nadležnosti.

Ipak, prenos nadležnosti ima smisla samo ako vodi do produktivnih i pozitivnih

akcija. Dodatne nadležnosti znače veću odgovornost, naročito u svetlu potrebe da se ostvari napredak sa standardima. Ja sam potpuno spreman da upotrebin sve instrumente i mere koje su mi na raspolaganju da bih aktivno sproveo odgovornost privremenih institucija.

Ovi instrumenti uključuju energično praćenje i nadzor ali i eventualne sankcije. Spreman sam da pozovem na odgovornost zvaničnike koji svoje dužnosti ne obavljaju odgovorno, ili koji stopiraju pokušaje da se postigne napredak u ključnim oblastima kao što su prava manjina, sloboda kretanja, povratak raseljenih lica, jednako obezbeđivanje službi, odgovorni mediji i bezbednost. Računam na doslednu podršku privremenih institucija u sprovođenju ove politike i konkretnom delovanju.

Takođe sam potpuno svestan da će za uspešan prenos nadležnosti biti potrebno izgraditi dodatne kapacitete u privremenim institucijama. Zbog toga sam preuzeo inicijativu da mobilisem donatorsku pomoć za privremene institucije.

Sledećih 12 meseci biće presudno za odlučivanje o budućnosti Kosova. Rad Skupštine, vladajuće koalicije i parlamentarne opozicije odlučiće u velikoj meri da li će Kosovo uspeti ili ne. Neuspeh, međutim, nije rešenje. Samo će se vredan rad, stvarno delovanje i napredak u interesu Kosova računati.

Hvala što ste me pozvali da govorim, i želim vam produktivnu službu!"

Skupština evropskih karakteristika

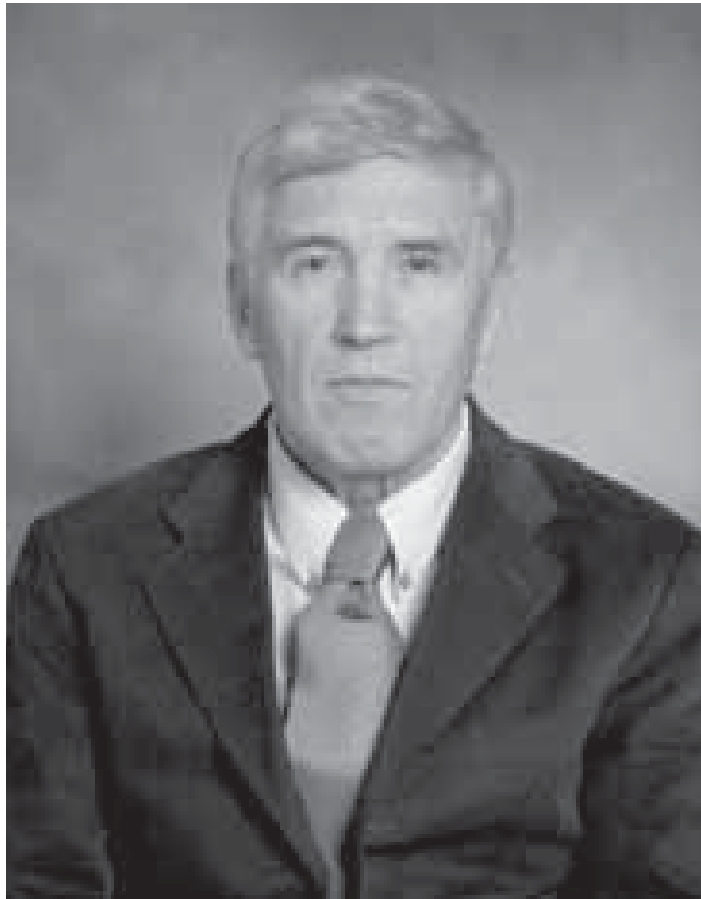
Piše akademik Nexhat Daci, predsednik Skupštine Kosova

Parlament Kosova kao rezultat izbora održanih 23 oktobra 2004 godine, koji su ocenjeni kao slobodni, demokratski i pravedni, po prvi put u istoriji ove zemlje ima poziciju i opoziciju. Ovo je došlo kao rezultat koalicione vlade između prve najveće stranke i treće prema mestima osvojenim u Skupštini Kosova i grupe 6+ koja predstavlja tursku, bosansku manjinu, itd., i nekih manjih kosovskih stranaka.

U novim odnosima vladavine, treća stranka je osvojila mesto premijera i četiri ministra u Vladi Kosova. Pre nekoliko dana na plenarnoj sesiji, veoma korektnoj i sadržajnoj sednici, nakon plodonosne debate i glasanja u skladu sa snagom koalicije, usvojen je Vladin program.

Nove prilike donele su novi kvalitet, obostrano poštovanje između poslanika i parlamentarnih grupa, ozbiljnost tokom priprema za diskusije, najčešće podnesene pismeno, i konstruktivnost u podnošenju predloga, što s pravom dovodi do utiska da je Skupština jedinstvena u u zajedničkom cilju, podržavanju Vlade i njenog programa što je razumljivo, i u prilog interesima zemlje i svih kosovskih građana bez obzira na njihovo poreklo.

Jedna druga novina bila je ceremonija polaganja zakletve poslanika i Vlade, koja je održana javno pred milionima gledalaca koji su pratili sednicu na svojim TV ekranima.



Prof. Nexhat Daci

To je predstavljalo čin moralne odgovornosti date reči ispred ljudi i institucija, da će oni sa najvećom posvećenošću i čašću, raditi na obavljanju zadataka koji očekuju Kosovo, koji su veliki i važni ne samo za nas nego i za ceo region.

U narednom periodu se očekuje da Skupština Kosova bude mnogo efikasnija u usvajanju zakona, preko kojih će se građanima nuditi rešenja koja su bolje prilagođena da bi se olakšali njihovi životni i radni uslovi, a Kosovo će se udružiti

sa evropskim zakonima, što će skratiti vreme i postupke da bi postalo deo Evropske Unije u najkraćem roku, što je davni cilj naroda Kosova. Udobnost potrebnog glasa za vreme procesa izglasavanja zakona, takođe stvara udobnost za izradu ovih zakona i postavlja korisnu saradnju između Vlade, Parlamenta, UNMIK-a i drugih institucija koje pomažu u izradi zakona. Više se nećemo suočiti sa situacijom izmene suštine zakona za vreme rada u Parlamentu ili da se zakon

ne usvoji od Skupštine, jer su svi uključeni u sve faze procesa i svi će dati svoj doprinos da bi poboljšali kvalitet i profesionalizam, imajući uvek na umu zajedničke ciljeve i zadatke. Pored toga, saradnja sa međunarodnom misijom za jedno pravo partnerstvo i radi efikasnog prenosa ovlašćenja kosovskim institucijama biće realizovana u skladu sa procenjenim i dogovorenim planom i dinamikom.

Sve ovo Kosovo čini običnom i normalnom zemljom kao što je svaka druga država u Evropi. To će učiniti uspešnom međunarodnu misiju na Kosovu koju je uspostavio Savet Bezbednosti UN, sa najboljim referencama za sve slične misije, a narod Kosova će biti potpuno odgovoran za svoju sudbinu, sa izabranim institucijama i potpunim poštovanjem evropskih normi i standarda koje uključuju ne samo integraciju građana, nego i zemlje u evroatlantske strukture.



“Nećemo dati mira koaliciji”

Ramë Buja je godinama aktivan u kosovskoj politici. Bio je član kosovske delegacije za pregovore u Rambujeu (1999. godine) a 23.10.2004. godine izabran je za člana Skupštine za kosovsku Demokratsku stranku (PDK). IPS bilten ga je intervjuisao u novom svojstvu kao jednog od dva PDK člana skupštinskog predsjedništva.

Da li ste zadovoljni rezultatima izbora?

S obzirom da je cilj PDK-a bio da na ovim izborima postane najveća stranka, ne možemo biti zadovoljni sadašnjim drugim mestom. Ipak, mi rezultate izbora priznajemo. Svesni smo svoje trenutne pozicije i nove uloge koju ćemo kao opozicija imati.

Ovo je prvi put da kosovska Skupština ima vladajuću koaliciju i opoziciju. Kakav će pristup imati PDK?

Kosovo ulazi u novu fazu svoje demokratije, kada vlada ima svoje izazivače. Nećemo dati mira vladajućoj koaliciji, ni za trenutak. Pozitivnim rečima i akcijama mi ćemo promovisati razvoj Kosova. PDK neće samo kritikovati i glasati za i protiv. Bićemo jako aktivni kao alternative sa novim i produktivnim predlozima i idejama.

Da li očekujete saradnju sa vladajućom koalicijom?

Za saradnju je uvek potrebna spremnost i volja dve strane. Mi smo spremni i voljni, koliko god to naši suparnički položaji dozvoljavaju, da radimo za opšte dobro Kosova.

Zašto bi ste smatrali široko zasnovanu vladu prihvatljivijom, imajući u vidu značaj 2005. godine?

Posle izbora od 23. oktobra 2004. godine PDK je predložila da sastavi vladu sa jednim širokim političkim i etničkim spektrom. Razlozi za takav predlog su podrobno objašnjeni i razrađeni. Mi smo to podvukli i za vreme drugog mandata privremenih



Ramë Buja

institucija samouprave, Kosovu je potreban kontinuitet politike i čak tolerantnija međustranačka i međuetnička sredina. Ovaj predlog smo pokrenuli da bi smo bili zajedno 2005. godine, kada će se svi relevantni međunarodni mehanizmi ozbiljnije angažovati oko konačnog statusa Kosova.

U proleće 2004. godine, plenarne sednice Skupštine bile su reorganizovane, od nedeljnih u mesečna zasedanja. Šta vi mislite?

Rad skupštine treba da bude potpun i redovan, bez toga da se definiše nedeljno ili mesečno. Trebalo bi da se odvija u skladu sa obavezama i zadacima koji proizilaze iz zakonodavne podloge.

Za vreme izborne kampanje mnoge

političke stranke obećavale su da će sastaviti novi ustav u roku od godinu dana. Da li vi mislite da je to moguće?

Procenat ispunjavanja predizbornih obećanja je nizak, naročito na Balkanu. Ali konkretno ovo obećanje je moguće, mada je to praktično teško ostvarivo, ako ne i nemoguće u ovom vremenskom okviru, zbog neprirodnog toka rada u koaliciji.

Kako će, po vašem mišljenju, Skupština da nadzire Vladino ispunjavanje standarda?

Skupštinsko praćenje Vladinog ispunjavanja standarda imaće svoj logični i zakonski tok, slično praćenju ostalog poslovanja i rada Vlade. O mogućim odlagan-

jima sa kojima Vlada može da se suoči u oblasti Standarda, možda bi bilo zgodno održavati i parlamentarne debate. Čini se da ova ideja ima za cilj omogućavanje i ubrzanje procesa ispunjenja prioriternih standarda, za koje je kosovskim građanima najviše stalo da budu ispunjeni. A ako stvarno hoćemo da imamo zadovoljene uslove da bi smo započeli pregovore o statusu Kosova, treba da imamo dobru saradnju sa UNMIK-om.

Koji su prioriteti za Skupštinu?

Angažovanje Skupštine je poznato i definisano. Njen neposredni zadatak je uspostavljanje dovoljne i samostalne zakonske osnove da bi standardi u najkraćem roku bili uspešno zadovoljeni.

Kako ćete vi, kao član skupštinskog predsjedništva, doprineti radu odbora?

Pored svih drugih obaveza, ovoga puta članovi predsjedništva treba da uvedu novi kvalitet organizacije. Iako nisu direktno uključeni u rad odbora, članovi predsjedništva biće koordinatori odbora i rada među odborima, da bi rad Skupštine napredovao i bio efikasniji.

Koji su vaši predlozi za poboljšanje izvornog nadzora Skupštine?

Voleo bih da se, jednom za svagda, uspostavi duh koordinacije i saradnje između kosovskih institucija. Kada se to postigne, sve ostalo imaće svoj zakonski i institucijski tok. A pitanje zavisnosti i međusobne zavisnosti, dužnosti i odgovornosti moći će da se zna i odmerava unapred.

“Manjinske zajednice će pokazati zrelost”

Džezair Murati, predsednik koalicije VAKAT, je novi član kosovskog predsedništva, koji predstavlja nealbanske i nesrpske zajednice. “Bilten IPS” je intervjuisao gospodina Muratija posle prvog sastanka predsedništva nakon inauguracione sednice skupštine

Gospodine Murati, Vakati ima tri mesta u skupštini. Da li ste zadovoljni rezultatima izbora?

Očekivali smo da dobijemo tri mesta i toliko smo i dobili. Mnogi politički subjekti iz naše zajednice su učestvovali u izborima i kao rezultat, naše biračko telo je bilo razjedinjeno. Mnogo glasova je otišlo subjektima koji nisu mogli da budu izabrani, sa izuzetkom SDA koja je imala jedno rezervisano mesto. Vakati je odneo jasnu pobjedu u bošnjačkoj zajednici. To znači da ćemo mi zauzeti mesta u odborima, u Ministarstvu (ministarstvo zdravlja) i rotirajuće mesto u predsedništvu. Najbolje moguće rešenje za našu zajednicu je ukрупnjavanje biračkog tela, da bi ona bila najbolje zastupljena u centralnoj skupštini i u skupštinama opština. Izbori treba da budu pouka manjinskim zajednicama da se takva podeljenost biračkog tela više ne ponovi.

Skupštinu sačinjavaju vladajuće stranke i opozicija. Koja će biti uloga vaše stranke u ovom političkom pejzažu?

Naša koalicija Vakati, koja sa turskom partijom čini parlamentarnu grupu 6 plus, ima ogromnu ulogu u novom parlamentu U predsedništvu je raspored snaga 3 prema 3, ostavljajući po strani predstavnike kosovskih Srba jer ovi članovi parlamenta još uvek bojkotuju rad skupštine. Na jednoj strani su PDK i ORA a na drugoj su LDK i



Džezair Murati

AAK. Naši predstavnici bi mogli da čine odlučujući glas. Mi smo deo vladajuće koalicije. Iako se možda ne budemo slagali sa vladom kada su u pitanju interesi ostalih zajednica, kada se dođe do glasanja mi ćemo morati da podržimo stav vladajuće koalicije. Opozicija mora da shvati da je u pitanju političko opredeljenje iza koje stoji politička volja manjinskih subjekata. Teret na našim plećima je ogroman.

Da li očekujete saradnju između vladajuće koalicije i opozicije?

Osnovna razlika u drugom

mandatu skupštine, u poređenju sa prvim je da sada imamo vladajuću koaliciju, koju čine dve albanske partije, (prva najveća i treća najveća) plus ostale zajednice, dok su druga i četvrta najveća albanska partija ostale u opoziciji. Možda neko misli da bi uspeh bio mnogo veći da smo imali široku koaliciju. Ja mislim da gde god da postoji konkurencija, bilo u ekonomiji ili u politici, stvari će biti pogurane napred. Konstruktivnost opozicije će naterati vladajuću koaliciju da povuče kvalitetne poteze. U situaciji kada ne

budemo pronalazili najbolja rešenja, njih će javnosti nuditi opozicija i time dobijati poene. To je još jedan razlog za predostrožnost. Kad god ne nađemo najbolja rešenja opozicija će nas naterati da pokušamo da pronademo prava rešenja. Opozicija ima pozitivnu ulogu jer će terati vladajuću koaliciju da se usredsredi i da kvalitetno misli i radi.

Kako procenjujete snagu vladajuće koalicije uzimajući u obzir procenu sprovođenja standarda polovinom 2005?

2005. godina je jedan veliki ispit zrelosti, ne samo za koaliciju i opoziciju već i za sve kosovske institucije i za Kosovo kao društvo, ako se razmišlja šta će sa Kosovom biti sutra. Mnogo toga zavisi od toga kako ćemo da postavimo prioritete. Prvo, postoji početak decentralizacije u čemu manjinske zajednice imaju veliku ulogu, da bi se garantovalo da su sprovedena određena prava manjina. Drugo, postoji realizacija standarda, a zatim realizacija ljudskih prava i većinskih i manjinskih zajednica. Pred nama se nalaze i mnogi drugi ispiti, kao što su kvalitet života građana Kosova, nezaposlenost, mrtva privreda, nedostatak proizvodnje. Točkovi razvoja će početi da se pokreću u zavisnosti od sposobnosti političkih subjekata ali i od pregovora između Prištine i Beograda. Vlada je izrazila svoju sprem-

nost da uđe u pregovore. Postoji mnogo nerazjašnjenih problema da se reši, političkih i ekonomskih problema kao što su rad fabrika, energetska situacija, pokretanje dugova i investicije.

Mi smo svesni odgovornosti koja leži na nama. Mi predstavljamo manjine koje su konstruktivne i prihvataju Kosovo kao svoju zemlju. Ovo smo dokazali u posleratnom periodu. Mi smo kosovski orijentisani, ali ne na štetu svojih osnovnih prava kao što su identitet, tradicija, kultura, religija, jezik i ravnopravnost u zapošljavanju. Što se tiče korišćenja jezika u institucijama, još ima mnogo toga da se uradi, u školama, u skupštinama opština, u procesima nacarta, u sudovima i zdravstvenim institucijama. Teret na manjinskim zajednicama je ogroman i zbog toga moramo da pokažemo zrelost.

Kako vidite vašu ulogu kao člana predsedništva skupštine?

U predsedništvu postoji princip rotacije za ostale zajednice. Bošnjaci, Turci i Romi/Egipćani imaju mogućnost da postanu članovi predsedništva po ovom principu. Dve trećine u ovom mandatu pripadaju parlamentarnoj grupi 6+. Ja ću biti u prvoj trećini a u drugoj gospodin Mahir Jagčilar, predsednik KDTP-a.

Učešće u predsedništvu je od izuzetnog značaja jer je predsedništvo politički organ koji upravlja političkim radom skupštine i određuje dnevni red i prioritete prilikom utvrđivanja zadataka, poslova, zakona i drugih pitanja.

“Regionalni parlamentarni kontakti su od suštinske važnosti”

10. decembra 2004, gospođa Liljana Popovska je posetila Kosovo da bi učestvovala u programu IPS za novu Skupštinu. Kao zamenik predsednika parlamenta Republike Makedonije (BJRM) do nedavno, podelila je svoje iskustvo o pitanjima kao što su regionalni dijalog i parlamentarna saradnja.



Da li imate osećaj da međuparlamentarna saradnja može igrati važnu ulogu u osnaživanju regionalne integracije? Da li mislite da su programi kao što je ovaj korisni za vaš rad u Makedoniji?

Naravno, prirodno je da u ovome svetu sa više kultura imamo sve ove vrste razmena stručnosti, znanja i kulturnih vrednosti. Sve ovo je neophodno u svetu sa više kultura. Imamo mnogo zajedničkih stvari ali naravno da imamo takođe i mnogo zajedničkih problema. Sve je lakše kada se radi zajedno.

Makedonija je otvorena za sve vrste saradnje. Mi smo u stvari preuzeli vodeću ulogu u smislu regionalne saradnje. Mi sarađujemo na svim nivoima - vladinim, parlamentarnim, i drugim.

Razvili smo bilateralnu i multilateralnu inicijativu za regionalnu saradnju. Jedan dobar primer je parlamentarni lobi o Koridoru 8. Ovaj lobi je formiran na sastanku kome su prisustvovali političari iz Turske, Bugarske, Albanije, Grčke, Italije i naravno Makedonije u Ohridu u junu 2004. To je veoma

dobra inicijativa i u našem je zajedničkom interesu da ona uspe.

Druga inicijativa je Jadranska povelja, koju su u maju 2003. potpisali šefovi vlada Hrvatske, Makedonije i Albanije. Poslanici su veoma intenzivno uključeni u ovu inicijativu i postoje konkretni rezultati koji se tiču procesa NATO integracije.

Vi ste već ste dugo uključeni u rad ženskih organizacija. Da li regionalni programi mogu da doprinesu ovom polju?

Regionalne aktivnosti mogu imati veoma važnu ulogu. Na primer, ja radim sa radnom grupom za pitanje polova u okviru Radnog stola 1-Demokratizacija i ljudska prava, Pakta stabilnosti. Mi smo osnovali Ženske parlamentarne klubove. Ovo omogućava ženskim političarima iz zemalja regiona da se sastaju i tom prilikom se može razgovarati o bilo čemu.

Tokom poslednjih pet godina žensko učešće u politici i donošenju odluka u regionu se povećalo sa 7 na 15 %. U Makedoniji je povećanje bilo trostruko i sada doseže i do 18%.

Za razliku od situacije pre izbora, sada Kosovo ima značajnu opoziciju.. Kakav nam savet možete dati u smislu na koji način opozicija može igrati konstruktivnu ulogu u zakonskim procesima?

Ne bih delila savete – svi znaju šta je za njih najbolje.

Ali uopšteno govoreći, ne možete razviti demokratiju bez opozicije i to je prilično jednostavno. Tokom svoje istorije, sve političke partije prolaze kroz razvoj. One uče na koji način da budu konstruktivne kako u opoziciji tako i u vladi. Partije moraju da nauče ne samo da kritikuju već i da predlažu rešenja. Na kraju, i vlada i opozicija stvaraju zakonski okvir i atmosferu u zemlji.

Da li mislite da Kosovo može bilo šta da nauči iz iskustva makedonskih nastojanja da se obezbedi da različite etničke grupe budu prisutne u političkom sistemu?

Ono što je najvažnije, moramo da pratimo pravila. U Makedoniji, mi smo naučili da budemo tolerantni, naučili smo da pronađemo rešenja kroz dijalog, radije nego ucenama ili drugim načinima. Naravno da nismo savršeni ali smo u procesu razvoja.

Ovaj uvodni program za skupštinu uključuje međunarodne i domaće organizacije, nevladine organizacije i političare. Da li ovakva vrsta saradnje ima nekih prednosti?

Definitivno postoje prednosti u smislu podrške za međustrukturalnu saradnju. Važno je ne biti zatvoren prema bilo kom sektoru. Na taj način je moguće postići bolje rezultate i veću efikasnost.

Intervju obavio Garet Obrajen

Šest ciljeva NDI-a za podršku Skupštini

Posle rada u američkom kongresu i u istočnoj Evropi, gospodin Tomas Bridl se nedavno preselio na Kosovo da bi postao kosovski direktor Nacionalnog demokratskog instituta za Kosovo (NDI). „IPS bilten“ mu je postavio jedan niz pitanja o njegovim mišljenjima i o projektima.

Nedavno ste stigli i preuzeli poziciju direktora NDI misije na Kosovu. Koji su vaši prvi utisci o kosovskom političkom okruženju i Skupštini?

Stigao sam uoči parlamentarnih izbora, tako da sam uspeo da vidim nešto od kampanje, posmatrao nekoliko političkih skupova i susreo se sa nekim od stranačkih lidera. Čini se da je konkurencija bila snažna i neke kampanje su izgledale veoma profesionalno. Naš program ovde, kao i svi NDI programi po celom svetu, pokušava da ohrabri i obučni stranke u vođenju kampanja na osnovu sadržajne politike koja se razvija uz mišljenja pripadnika stranaka i glasača, i bilo je lepo videti ovde nešto od toga. Takođe je bilo ohrabrujuće to što je odziv bio relativno visok. Izadi i glasaj (IG) kampanja koju je vodila koalicija građanskih grupa mogla se videti svuda po Kosovu gde sam ja bio, a kao što znate, ovaj trud je dobio tehničku pomoć od NDI-a preko programa koji finansira USAID. Iz onoga što sam video na dan izbora, samo glasanje je prošlo glatko. Što se tiče Skupštine, jasno je da se ona suočava sa novim problemima i prilikama. Naravno, najveća promena je prisustvo opozicije u parlamentu, što ja smatram u osnovi jednim pozitivnim razvojem. Takođe se nadamo da će vlada biti energična u donošenju novih ideja i zakonodavstvu, što će zahtevati odgovornije reakcije od strane Skupštine.

Koji su vaši ciljevi za rad sa kosovskom Skupštinom?

Prvi cilj koji bih ja podvukao je tekuća saradnja sa drugim međunarodnim organizacijama preko IPS-a. Pomoć mora da bude usklađena da bi bila delotvorna, i IPS je bio primer za takvu vrstu saradnje, a što bi pojedinačno imalo slabije dejstvo. Tako da mnoge od ovih ciljeva vidim kao IPS-ove ciljeve a ne samo kao naše ciljeve.

Drugi cilj je jačanje poslovnika o radu i poslovanja Skupštine. To podrazumeva ne samo bolja pravila, već doslednije slaganje sa ovim pravilima. Pravila bi trebalo da su pristupačnija članovima; da su integralni deo njihovog svakodnevnog rada, a ne da predstavljaju neke strane strukture koje im se nameću. Ova pravila opoziciji prava daju koja se moraju poštovati. Takođe, i opozicija i vladajuća koalicija imaju širu obavezu, da ne samo da prate slovo zakona, već da izgrade kulturu i tradiciju tolerancije prema suprotnim gledištima, smislenih debata i poštovanja demokratskih ideala koje ova institucija predstavlja.

Treći bi bilo da se nastavi sa jačanjem rada i uloge odbora, koji su stvarno u srcu zakonodavnog rada. Ovo je usko povezano sa radom na poslovniku o radu i sa prisustvom aktivne opozicije koja će želeći da ima neku ulogu u procesu donošenja zakona.

Funkcija izvršnog nadzora zakonodavca biće vidljivija u ovom mandatu jer će članovi i predsednici odbora želeći da nadgledaju sprovođenje zakona i aktivnosti svakog pojedinačnog ministarstva, posebno kako

ona troše novac. Mnogi članovi su pokrenuli ovo pitanje u diskusijama i tokom orijentacione obuke za nove članove. Kao i kod poslovnika o radu, dugoročni zadatak je ne samo pojašnjenje postupaka za nadzor, već će biti važno i razvijanje kulture konstruktivne veze između zakonodavnog i izvršnog tela.

Četvrto, stranačke grupe igraju važnu ulogu u zakonodavnom procesu i biće važno da se obezbedi da oni – i vlada i opozicija – imaju sopstvene interno demokratske procedure i strategiju za pretvaranje ideja i političkih platformi u zakonodavni dnevni red.

Nadam se da će članovi ove skupštine aktivno održavati kontakte sa građanima i glasačima, a mi ćemo pokušati da pomognemo oko toga. Zakonodavac i vlada otvaraju šest kancelarija za odnose sa biračima u Prištini i po opštinama, zajedno sa po jednim radnikom u svakoj od ovih kancelarija, a to je važna promena za Skupštinu.

Šesto i poslednje, pored veće odgovornosti prema biračima pojedinačno, nadam se da će ova Skupština biti više odgovorna građanskom društvu. Naš građanski program je radio sa lokalnim grupama na nadgledanju rada skupština opština, na šta su neke od skupština opština na početku gledale sa velikom sumnjičavošću – ko su ovi ljudi koji u stvari obraćaju pažnju na naš rad i komentarišu ga – ali se pokazalo da je to od velike koristi za skupštine kao i za razvoj građanskog društva.

Šta ćete vi raditi da dostignete ove ciljeve?

Ne mislim da su ovi ciljevi radikalno drugačiji od onoga što smo mi, zajedno sa drugim IPS partnerima, već pokušavali da postignemo. Mislim da moramo biti svesni toga koliko postojanje opozicije menja kontekst u kome ćemo raditi, kao i toga da sada radimo sa mnogim članovima parlamenta koji imaju značajno iskustvo u instituciji, u nekim slučajevima čak i kao bivši ministri. Tako da to sada menja kontekst rada – ne samo za NDI već i za sve međunarodne organizacije. Ali osnovni način za rad sa zakonodavstvom ostaje isti. Pet Kedl, direktor programa za jačanje zakonodavstva, i Edmond Efendija nastaviće sa svojim odličnim radom u skupštini. U proteklih nekoliko godina mnogo smo koristili dva konsultanta, Kevina Devoa i Šeri Volf. Kevin je već bio ovde jednom ove godine kao deo novog članstva i nadam se da će se uskoro vratiti. Šeri je preuzela poziciju stručnjaka za političke partije pri USAID-u, tako da nije više dostupna kao trener ali se nadam de će se vratiti da vidi neke od rezultata njenog prethodnog rada.

NDI takođe radi i sa skupštinama opština?

Da. Pet Kedl takođe vodi i ovaj program, uz pomoć Arbena Keljendija. To se u mnogo čemu podudara sa radom na centralnom nivou: mi radimo sa njima na razvoju i sprovođenju poslovnika o radu, na razvoju



Tomas Bridle

rada odbora, održavanju javnih sednica i odnosima sa biračima. Mi blisko saradujemo i sa grupama građana koje nadgledaju rad ovih skupština.

Prošle godine, vaš projekat je radio sa koalicijom grupa građana na kampanji za izbornu reformu. Šta vi mislite o toj kampanji? Da li je imala neke trajnije rezultate?

To se desilo pre nego što sam ja postao direktor, ali izgleda da je imalo nekoliko važnih posledica. Prvo, podiglo je nivo javne obaveštenosti o izbornom zakonu. Ne postoji mnogo mesta na kojima javnost aktivno učestvuje. Drugo, to je građanima dalo osećaj da mogu da kontrolišu svoju budućnost, ne samo uticanjem na one koji su nadležni, već uticanjem i na to kako se ti ljudi biraju. Mislim da je to naročito važno u razvoju političkog sistema na Kosovu. Treće, to je dovelo do formiranja

koalicije grupa građana koja nije postojala ranije i verujem da će oni nastaviti da rade zajedno.

O drugoj kampanji za reformu izbora?

Prva kampanja je bila veoma osnažujuće – da upotrebim tu otrcanu reč – iskustvo, kako za grupu tako i za pojedince koji su na njoj radili. Mislim da će mnoge grupe građana i pojedinci nastaviti da se pitaju da li su članovi skupštine odgovorni prvenstveno glasačima koji su ih odabrali i koje oni treba da predstavljaju, ili liderima partija koji su im dali mesta na listama. Dolazim do tog problema bez unapred pripremljenog odgovora za to pitanje, ali siguran sam da je to važno pitanje koje grupe građana treba da postavljaju i mislim da je činjenica da je to pitanje već postavljano znak zrelosti i razvoja u kosovskom političkom i građanskom životu

Da li je ovo vaš prvi posao u NDI?

Ne. U NDI-u sam od aprila 2002. godine, prvo u Rusiji, gde sam vodio programe za regionalne političke partije a onda sam tokom prošle dve godine bio direktor NDI-a u Kazahstanu. Pre toga sam radio u senatu, veću, u kongresnoj, senatskoj predsedničkoj kampanji. Imam češku porodicu i proveo sam pet godina radeći u Pragu i Bratislavi početkom 90-ih, prvo u kancelariji predsednika Havela, a onda za jednu organizaciju koja je imala ugovor sa USAID-om, pa na kraju za privatni sektor.

Da li su programi NDI u Kazahstanu slični ovima na Kosovu?

Da i ne. Tamo je politički kontekst veoma različit, sa veoma jakim predsednikom koji se suočava sa sve aktivnijom i glasnijom opozicijom. Mi smo radili sa vladinim

i opozicionim partijama, održavajući obuke i seminare kao što radimo ovde o internoj demokratiji stranaka, izgradnji profesionalne i efikasne partijske organizacije, razvijanju značajnih platformi i poruka itd. Takođe, saradujemo vrlo blisko sa dve grupe građana, republičkom mrežom nezavisnih posmatrača, koja vidljivo nadgleda izbore u zemlji i informativnom službom mladih Kazahstana, koja radi na tome da poveća učešće mladih u politici. Tamo nismo nikada imali zvanični parlamentarni program, delimično zbog toga što je parlament tako blizak sa vladom. U poslednjem parlamentu, pet ili šest od 77 poslanika smatrani su za opoziciju, a u sadašnjem parlamentu postoji samo jedan. Ali, mi smo radili sa stranačkim frakcijama u lokalnim parlamentima i skupštinama.

“Mi ne izvršavamo one nadležnosti koje već imamo”

Intervju sa Gazmendom Muhaxherijem, članom stranke ORA i predsedništva Skupštine

Ovo je prvi put da kosovska Skupština ima vladajuće stranke i opoziciju. Koja će biti uloga ORA-e u novoj Skupštini?

Mi ćemo biti konstruktivna opozicija. Pokušaćemo da radimo u skladu sa skupštinskim poslovniku. Iako smo spremni da saradujemo sa većinom, uvek ćemo biti posmatrači i kritičari stavova vladajućih stranaka.

Koje je vaše mišljenje o koaliciji? Da li mislite da će šira vlada biti više prihvatljiva, imajući u vidu važnost 2005. godine.

Koalicija je rezultat izbora. Političke stranke koje su formirale koaliciju obavile su svoje kalkulacije. Mislim da je njihovo pravo da formiraju ovu koaliciju. Vreme će pokazati da li će ova koalicija biti uspešna. Ne mora da znači da bi šira koalicija bila uspešnija. Videli smo šire koalicije u prošlosti. Znamo da je 2005. godina važna za Kosovo. Mislimo da bi opozicija trebalo da bude uključena u razgovore.

Plenarna sednica se ne održava više jednom nedeljno već mesečno. Da li se može očekivati da se razmotri vraćanje na češće održavanje sednica nego što je to jednom mesečno?

Ovo će zavisi od vladajućih stranaka. Mislim da bi češće održavanje sednica bilo mnogo produktivnije. Predsednik Skupštine, gospodin Daci je rekao danas da se obavezuje da bude produktivniji, zato što je Skupština tokom prve godine prošlog mandata usvojila samo šest zakona. Onda je tokom



Gazmend Muhaxheri

sledeće dve godine usvojila više zakona, ali Kosovu treba još zakona, tako da bi Skupština trebalo češće da drži sednice da bi se ovi zakoni usvojili. Ja sam za češće održavanje skupštinskih sednica.

Kako će Skupština kontrolisati Vladino ispunjavanje Standarda?

Jedini način na koji možemo da proveravamo Vladino ispunjavanje Standarda, koji nam dozvoljavaju Ustavni okvir i relevantni propisi, jeste da pozivamo Vladu i ministarstva da, što je češće moguće, o svom radu na ispunjavanju Standarda izveštavaju Skupštinu. Kao opozicija, mi ćemo biti odlučni u kontrolisanju rada ministarstava i Vlade uopšte.

Da li bi ste podržali posebne sednice o Standardima?

Ne mislim da je neophodno imati posebne sednice o Standardima. Ministarstva znaju svoje dužnosti i obaveze prema Standardima, tako da bi trebalo da ih ispunjavaju. Ali, ako postoji prepreka za njihovo ispunjavanje, to onda mora da se prover i ove prepreke treba da se izbegnu. Uspeh ispunjavanja Standarda zavisi od toga koliko će vlada i ministarstva raditi.

Šta je sa saradnjom sa UNMIK-om?

Problem je što se mi žalimo na nedostatak nadležnosti, a u isto vreme ne sprovedimo nadležnosti koje već imamo. Skupština bi trebalo više da radi da bi išla ispred procesa

a ne da prati događaje. Vreme će da pokaže koliko će uspešna biti Skupština u ostvarivanju toga. Trebalo bi da svim sredstvima da nastavimo saradnju sa UNMIK-om da bi smo rešili probleme, ako je moguće da usvojimo predložene amandmane na Ustavni okvir, a onda da se pređe na druge probleme.

Na koji način ćete vi kao član skupštinskog predsedništva doprineti poboljšanju kvaliteta rada odbora?

Danas je specijalnom odlukom odlučeno da članovi predsedništva skupštine ne učestvuju u odborima kao članovi, ali mogu biti posmatrači. Lično sam zainteresovan da saradujem sa Odborom za prostorno planiranje, koji se spojio sa Odborom za poljoprivredu. Možda će se na ovaj način efikasnije raditi na donošenju više zakona u ovoj oblasti.

Kakvi su vaši utisci posle prvog sastanka skupštinskog predsedništva?

Za mene je to bilo novo iskustvo, pošto sam po prvi put učestvovao na sastanku. Pokazalo se da će stavovi vladajuće partije i opozicije biti često različiti. Nadam se da će predsednik Skupštine, profesor Daci, biti konstruktivan i da će poštovati mišljenje opozicije. Vreme će pokazati da li je on spreman da ovo uradi.

Intervju obavila Mevlide Salihu

Uloga vlade i opozicije u parlamentarnoj demokratiji

Džil Adler, direktor projekta Istok-zapad parlamentarne prakse, email: jadler@ewppp.org

Projekat Istok-zapad parlamentarna praksa (EWPPP), u okviru programa Aspekti i tehnike parlamentarne demokratije - programa za podršku kosovskoj Skupštini, je 11. decembra 2004. godine organizovao treći u seriji od pet međuparlamentarnih seminara. Seminar, koji je organizovan u saradnji sa Inicijativom za podršku Skupštini, (IPS), pri OEBS-ovoj misiji na Kosovu, bavio se ulogom većine i opozicije u parlamentarnoj demokratiji, stvaranjem koalicije i kontinuiteta. Među učesnicima sa Kosova bili su i predsednik kosovske skupštine, profesor Nedžad Daci, službenici iz njegovog kabineta, članovi predsedništva Skupštine, predsednici parlamentarnih grupa, članovi parlamenta iz stranaka LDK, AAK, PDK, ORA, i PDKSH i predstavnici nesrpskih manjina na Kosovu (Egipćani, Bošnjaci i Turci). Takođe su učestvovala dvojica novoimenovanih ministara, Sadik Idrizi i Bujar Dugoli.

Među učesnicima iz inostranstva bili su i američki kongresmen David Skags; Petra Blas, bivša predsednica Bundestaga i viši savetnik za parlamentarnu saradnju iz Pakta stabilnosti; Malkolm Brus iz veća građana Velike Britanije; Fatmir Mediu iz albanskog parlamenta; Bert Kenders iz norveškog parlamenta i Zoran Šapurić iz makedonskog parlamenta.

Predsednik Skupštine, profesor Daci, izrazio je svoju

dobrodošlicu i zahvalio se EWPPP-u na podršci kosovskoj Skupštini. Dodao je da se Kosovo suočava sa velikim problemima, i da bi napredovalo, kosovske institucije treba da utvrde svoje prioritetne strategije. Uvodne napomene u ime većinskih stranaka dali su Fatmir Sejdiu (LDK) i Đilnaz Sulja (AAK). Gledišta opozicionih stranaka predstavili su Jakup Krasnići (PDK) i Teuta Sahatćija (ORA).

Gospodin Sulja je naglasio da će većinska koalicija biti više uključiva nego isključiva – AAK grupa se već složila da uspostavi svoj sopstveni poslovnik o radu – i da će se baviti nacrtima zakona koje predlaže vlada, a koji se tiču standarda/statusa, jačanja kosovskih institucija, infrastrukture, javne administracije i prosvete. Gospodin Sejdiu iz LDK-a podvukao je važnost teme o kojoj se razgovara. Naglasio je da bi većina i opozicija trebalo da teže da dostignu opštu saglasnost o osnovnim pitanjima, i da bi sve strane trebalo da ocenjuju posao koji obavljaju parlamentarni odbori. Još je dodao da u sledeće četiri godine parlament treba da ojača svoju nadzornu ulogu. Gospodin Sajdiu je zaključio svoje napomene dodajući da će LDK takođe kritikovati Vladu. Demokratija ne donosi samo prava već i odgovornosti

Zoran Šapurić, član vladajuće partije makedonskog parlamenta, naglasio je da je u

mladim demokratijama, u kojima značajnije ustavne promene čine normu, važno da vlada i opozicija saraduju. Fatmir Mediu, član opozicije albanskog parlamenta primetio je da takvo pitanje kao što je usklađivanje zakona sa standardima Evropske unije treba da podstakne vladu i opoziciju da rade zajedno u pravcu zajedničkog cilja. U daljem izlaganju on je istakao da je zakonodavna dužnost poslanika važnija od svih ostalih, i pomenuo kritičku ulogu opozicije za garantovanje transparentnosti i kontrolisanje „tiranije većine.“

Hidajet Hiseni iz opozicione stranke PDK primetio je da, dok svi razgovaraju o vrednosti opozicije, svi žele da budu deo vladajuće koalicije. On je izneo da usled neobičnih okolnosti političkog života na Kosovu, ovoga puta ne može biti pravog odnosa većina-opozicija. Dodao je i da je za konstruktivne odnose između većine i opozicije, potrebno da se poprave odnosi između predsednika Skupštine, predsedništva i odbora.

Sadik Idrizi iz VAKAT-a je naglasio da bi nesrpske manjine na Kosovu htele da budu uključene u sve političke procese.

Profesor Daci je upozorio učesnike na zloupotrebu vlasti, i naglasio potrebu da se balansira stabilnost i efikasnost. Po njegovom mišljenju, sadašnja vladajuća koalicija će biti efikasnija od prethodne,

jer je tokom prošlog mandata efikasnost žrtvovana u interesu stabilnosti. Dodao je da bi predsednici odbora bili proporcionalni broju mesta u skupštini, od čega će opozicija imati koristi. Izrazio je verovanje da će Kosovo biti u stanju da dostigne normalnu nezavisnost, ispunjavanjem standarda koje nalaže međunarodna zajednica.

Dejvid Skags, direktor centra za demokratiju i građanstvo u Vašingtonu dodao je da građansko obrazovanje u Americi dobija sve veći značaj i naglasio je važnost obaveštenosti mladih o njihovim dužnostima i odgovornostima u jednom demokratskom društvu. Malkolm Brus, član parlamenta iz Velike Britanije govorio je o bitnoj ulozi „lojalne opozicije“ u kritikovanju vlade, i o praktičnim merama i instrumentima koje opozicija može da koristi da ojača svoju funkciju kontrole. Enver Hodžaj iz PDK-a je dodao da opozicija sada pokušava da odredi koje instrumente da koristi da bi uticala na vladinu politiku.

Program EWPPP-a za podršku kosovskoj skupštini će se nastaviti tokom 2005. godine. Aktivnosti će uključiti radnu posetu kosovskih poslanika jednom parlamentu u regionu tokom zime i proleća kao i jednu radionicu u Prištini maja meseca. EWPPP će nastaviti da blisko saraduje sa Inicijativom za podršku Skupštini (IPS).

Izveštaj o sprovođenju skupštinskih zakona otkriva slabosti u pripremanju podzakonskih akata

Michael Schuetz,

Šef odseka za vladavinu zakona OEBS-ove misije na Kosovu.

Diman Dimov

Službenik Odelejna za Vladavinu prava Misija OEBS Kosovo

Glavni problemi za Kosovo bili su stvaranje demokratskih institucija i uspostavljanje multietničkog društva uređenog vladavinom zakona. Privremena misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) i privremene institucije samouprave (PISU) ostvarili su značajne rezultate u kreiranju zakonskog okvira potrebnog za postizanje ovog cilja stavljanjem na snagu brojnih propisa i zakona. Predstavnicima međunarodne administracije i kosovske javnosti stalno podvlače potrebu za pisanjem novih zakona da bi se prevazišao postojeći jaz između nasleđenog jugoslovenskog pravnog sistema i nove društvene, ekonomske i političke stvarnosti. Velika količina resursa međunarodne administracije i PISU posvećena je ostvarivanju ovog cilja, a rezultati ovih aktivnosti mogu se uglavnom videti kao pozitivni.

Podzakonski akt stupa na snagu i ima dejstvo kao da je deo primarnog, osnovnog zakona, t.j., ima njegovu zakonsku snagu..... Pod uslovom da je autoritet koji daje osnovni zakon dovoljan, podzakonska akta se mogu baviti problemima, rupama u zakonu ili neophodnošću za osavremenjivanjem informacija kada je to potrebno tako što se ova pitanja rešavaju hijerarhijski utvrđenim kategorijama podzakonskih akata.

U isto vreme je koncept dobre vladavine okarakterisan ne samo stavljanjem na snagu potrebnih zakonskih propisa nego i ispravnom primenom ovih uredbi. Sprovođenje novog prav-

nog okvira na Kosovu možda nije bilo u centru pažnje međunarodne administracije i PISU zbog postojanja drugih prioriteta. Međutim, proces prenosa ovlašćenja sa UNMIK-a na PISU koji je u toku, međunarodnoj zajednici daje za pravo da zahteva veću odgovornost od PISU. Jedan oblik te odgovornosti treba da bude da PISU primenjuje zakone u svojim oblastima nadležnosti.

Nedavni izveštaj "Sprovođenje zakona kosovske Skupštine izvršnog ogranka PISU" prvi je takav pregled koji je preko svog odseka za vladavinu zakona sastavilo OEBS-ovo odeljenje za ljudska prava i vladavinu zakona. Prvenstveni cilj ovog izveštaja jeste da utvrdi u kojoj se meri zakoni, koje donosi kosovska Skupština, ispravno sprovode usvajanjem podzakonskih akata.¹

Podzakonski akt stupa na snagu i ima dejstvo kao da je deo primarnog, osnovnog zakona, t.j., ima njegovu zakonsku snagu. To je sredstvo kojim stručnjaci, u oblasti koju pokriva neki zakon, mogu da formulišu autoritativan komplet mera koje omogućavaju praktičnu primenu osnovnog zakona. Ovo se radi bez potrebe da sama Skupština razmatra detalje tehničke prirode o kojima možda nema konkretnu ekspertizu. Skupština ne može da predvidi svaku eventualnost koju treba pokriti nekim zakonom kada ovaj stupa na snagu. Pod uslovom da je autoritet koja daje osnovni zakon dovoljna, podzakonska akta se mogu baviti problemima, rupama

u zakonu ili neophodnošću za osavremenjivanjem informacija kada je to potrebno tako što se ova pitanja rešavaju hijerarhijski utvrđenim kategorijama podzakonskih akata.

Opšta ocena odseka za vladavinu zakona jeste da je proces pisanja i usvajanja podzakonskih akata izvršnog ogranka PISU krenuo sa izvesnim kašnjenjem, posle koga su mnoge institucije uspele da postepeno prevaziđu prvobitne teškoće i sada su postigle znatan uspeh u procesu sprovođenja. U isto vreme, većina ministarstava nije mogla da ispoštuje rokove predviđene za usvajanje dopunskih zakona. Jedan razlog za to jeste prioritet koji su ministarstva dala pisanju novih nacrta zakona u svojim dotičnim oblastima delovanja a koji su trebali da budu predstavljeni Skupštini, a drugi je nedostatak dovoljnih resursa u pravnim kancelarijama. Proces uspostavljanja institucija predviđenih proglašenim zakonima počeo je uspešno. Ove institucije, kao što su Sanitarni inspektorat, kosovski katastar i kosovsko šumarstvo, treba da se trude da ostvare jednoobrazne prakse u primeni određenih zakona.

Međutim izveštaj otkriva značajne nedostatke u postojećem uređenju podzakonskih akata i u praksi njihovog izdavanja. Glavni nedostaci uključuju nedostatak zakonske definicije vrsta podzakonskih akata koje izdaje Vlada, upotrebu nedosledne terminologije o podzakonskim aktima u skupštinskim

zakonima; odstupanje od pravno utvrđenih kategorija i izdavanje novih vrsta podzakonskih akata; nedovoljna definicija granica društvenih odnosa koje uređuje svaki podzakonski akt; kao i neizdavanje podzakonskih akata.

Izveštaj preporučuje, na prvom mestu, jačanje odgovornosti izvršnog ogranka PISU. Ovo se može postići uspostavljanjem mehanizama za nadziranje sprovođenja zakona kosovske Skupštine u kancelariji premijera. Takav mehanizam može da ima sledeću strukturu. U svim institucijama u sklopu izvršnog ogranka treba odrediti referente. Nakon proglašenja nekog zakona kosovske Skupštine, pravna kancelarija institucije koja sprovodi zakon treba da odredi koje dopunske zakone akta treba izdati te da napravi vremenski raspored/matricu za izvršenje ovog zadatka. Ova informacija onda treba da se podnese kancelariji premijera u roku od mesec dana pošto se zakon proglasi. Pravna kancelarija institucije koja zakon sprovodi treba da izda kvartalni izveštaj kancelariji premijera o napretku sprovođenja primarne legislativne u svojoj oblasti delovanja.

Izveštaj takođe preporučuje kosovskoj Skupštini da razmotri uspostavljanje periodičnog parlamentarnog nadzora nad delatnostima izvršnog ogranka da bi se osigurala veća odgovornost Vlade u oblasti sprovođenja skupštinskih zakona. Pored toga, kancelarija premijera treba Skupštini da izda bar godišnji izveštaj o procesu

¹ Obim ovog izveštaja obuhvata zakone koje je kosovska Skupština proglasila u periodu 2002-2003. godina. Izveštaj ne uključuje primenu UNMIK-ovih uredbi i sprovođenje zakona kosovske Skupštine na opštinskom nivou.

² Vidi član 2 (s) zakona o zaštiti životne sredine; vidi i član 2 zakona o likvidaciji i reorganizaciji pravnih lica u stečaju.

sprovođenja primarne legislativa kao deo ovog nadzora.

Prisustvo različitih kategorija i definicija podzakonskih akata u različitim zakonima kosovske Skupštine stvara konfuziju u pogledu njihove hijerarhije i jednoobraznosti. Ima nekoliko primera da je Skupština definisala kategorije podzakonskih akata u svakom zakonu.² Ovaj pristup, iako je koristan za sprovođenje pojedinačnih zakona, stvara pravnu nesigurnost u primeni celog tela zakona. Zato izveštaj preporučuje da Vlada napiše, a kosovska Skupština usvoji, zakon o normativnim aktima. Zakon treba da definiše vrstu i hijerarhiju normativnih akata na Kosovu, sferu društvenih odnosa koje ona uređuju, i organe odgovorne za njihovo izdavanje. Usvajanje ovog zakona znatno će doprineti u smeru stvaranja pravne sigurnosti.

Pravne kancelarije u ministarstvima suočavaju se sa mnogim problemima. Sada nije neobično da pravne kancelarije sa samo 3-5 radnika naiđu na zadatke za koje su potrebni veći kapaciteti. Zato se ne može izbeći da se dopunski zakoni sastavljaju ponekad čak i godinu dana nakon isteka utvrđenog roka. Stoga izveštaj preporučuje da se pre usvajanja zakona za čije sprovođenje je potrebna specijalizovana ekspertiza, odgovorna pravna kancelarija napravi studiju o izvodljivosti da bi utvrdila u kojoj su meri institucije na Kosovu sposobne da doprinesu sprovođenju takvih zakona. Pravne kancelarije u raznim ministarstvima treba isto da usvoje uravnoteženiji pristup u radu, gde sprovođenje onih zakona koji su već na snazi, ima sličan prioritet kao pisanje novih zakona.

Konačno, međunarodna zajednica, uključujući humanitarne organizacije, treba da nastavi da podržava PISU u pisanju nacrtu zakona, prema potrebi. Takva pomoć ipak ne treba da prestane kada kosovska Skupština usvoji neki zakon, nego treba da se nastavi i u fazi sprovođenja. Ovaj pristup bi obezbedio stalni razvoj vladavine zakona na Kosovu.

“Na konačnom statusu, kosovska vlada i opozicija moraju da rade zajedno.”

Fatmir Mediu je 10.12.2004. godine posetio Kosovo da bi učestvovao u uvodnom programu IPS-a za novu Skupštinu. Kao predsednik Odbora albanskog Parlamenta za integraciju u EU podelio je svoja iskustva o pitanjima kao što su regionalni dijalog i parlamentarna saradnja.

Šta mislite da se može postići inicijativama za regionalnu parlamentarnu saradnju?

Prema mom iskustvu, ja mislim da su programi, kao što je ovaj na kome danas prisustvujem, vrlo korisni da razmenimo iskustava, a onda odemo kući i koristimo naše novo znanje u svom radu.

U regionu smo se kretali različitim brzinama u pravcu Evropske unije. Neke zemlje imaju sporazume o stabilizaciji i asocijaciji (SAA), a neke još uvek pregovaraju. Korisno je da razmenjujemo svoja iskustva iz ovog procesa, i gradimo odnose po raznim pitanjima u regionu. Ja barem dvaput godišnje prisustvujem sastancima sa političarima iz celog regiona.

Čerčil je jednom rekao da “Balkan proizvodi više istorije nego što može da potroši”. Nadam se da istoriju možemo da ostavimo za sobom. Našim radom sa EWPPP možemo da nađemo neku vrstu zajedničkog jezika.

U Albaniji smo, na primer, kasnili sa potpisivanjem SAA jer nismo imali slobodne i pravedne izbore. Ovi sastanci mogu da nam pomognu da učimo na tuđim iskustavima i da se u istom oporavimo.

Koje probleme vi predviđate za opoziciju na Kosovu nakon najnovijih izbora?

Biće teško za opoziciju. Ja sam trenutno kod kuće u opoziciji. Opozicija ima dve uloge: svoju ulogu u parlamentu i u sferi javnog mnjenja. Teško je, jer je za pitanja, kao što su evropska integracija i NATO, potreban konsenzus vlade i opozicije, ali u isto vreme opozicija mora da obezbedi da se vlada ponaša dobro i transparentno.

Na Kosovu je opet drugačija situacija. Vlada i opozicija moraju zajedno da rade na pitanjima konačnog statusa. Lokalni političari moraju da izbegnu bavljenje taktikama umesto problemima. Debata se pora zasnivati na pravilima.

Šta bi kosovski političari mogli da urade da obezbede da Skupština delotvorno funkcioniše?

Kosovska Skupština ima novi odbor za strane poslove i evropsku integraciju. Mislim da bi trebalo da ova pitanja podele na dva odbora pošto se ona jako razlikuju.

Kosovo cenim zbog slobodnih i pravednih izbora. U Albaniji je veliki problem da se ovo postigne. Oni su takođe uspeli da organizuju parlament i institucije. Sada je važno da ne zasnivaju rad na taktikama nego na pravilima. Moraće razmotre Standarde ozbiljno pre statusa.

Celo kosovsko društvo mora da poštuje institucije koje je izgradila međunarodna zajednica, i da sluša mišljenja EU i SAD.

Vi ste predsednik odbora za evropsku integraciju u albanskom parlamentu. Kako Albanija napreduje u pravcu evropske integracije, i koji još problemi preostaju?

Junu 2005. godine imaćemo izbore, koji moraju da budu slobodni i pravedni. Organizovani kriminal je i dalje veliki problem. Kriminalne grupe imaju mnogo novca i do sada su uspevale da utiču na politiku da bi zaustavile borbu protiv kriminala. Međutim, sada je javnost sve više svesna i mislim da se protiv organizovanog kriminala može ostvariti napredak.

Opozicija radi sigurno u pravcu budućnosti. Mislim da Albanija ima mladu generaciju koja želi da radi u pravcu napretka. Izgradili smo snažne veze sa Evropskom unijom. Dobijamo pomoć preko CARDS programa, i svakih šest nedelja održavaju se sastanci sa Evropskom komisijom. Albanski poslanici redovno se sastaju sa delegacijom Evropskog parlamenta za jugoistočnu Evropu.

Intervju obavio Gareth Obrajan.

Saradnja parlamenata u Berlinu, Briselu, Parizu: Bolji profesionalizam administracije kosovske Skupštine

pišu Alfred Drescher,

viši stručnjak za kadrovsku službu i upravljanje radnicima, email: alfred.drescher@t-online.de

Professor Heinrich Grosse - Sender,

viši stručnjak za zakonske reforme-parlament Expert, email: grosse-sender@t-online.de

Program izgradnje kapaciteta za radnike kosovske Skupštine, i studijske posete Narodnoj Skupštini u Parizu, belgijskoj predstavničkoj komori u Briselu i Dojče Bundestagu u Berlinu bili su profesionalna zanimljivost i nagrada za aktivno proučavanje evropskih standarda i administracije parlamenata. Ovo su sproveli stručnjaci iz tri evropska parlamenta koji su učestvovali u projektu Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR) "Podrška kosovskoj Skupštini".

Bile su potrebne duge pripreme da bi se organizovale studijske posete, naročito prilikom razmatranja kako bi mogle da se reše potrebe. Otprilike 130 radnika uglavnom je bilo zapašljeno tek pošto je u proleće 2000. godine konstituisana kosovska Skupština. Zbog toga su tek nakon ovog perioda oni mogli da steknu praktično iskustvo u administraciji jednog demokratskog parlamenta. Bilo je potrebno da nađemo inicijalno rešenje koje bi uzelo u obzir njihovo ograničeno praktično iskustvo u administraciji savremenih parlamenata. Projekat je odlučio da uspostavi radne grupe koje bi radile na određenim profesionalnim problemima, sastavljale predloge (na primer poslovnik o radu, smer-

nice za rad odbora, radnički statut, uputstva za zaposlene), ali i oceni oblasti gde je potrebna izgradnja kapaciteta.

Opotrebama za obukom razgovaralo se sa radnicima kosovske Skupštine koji su učestvovali iz obe radne grupe "zakonska parlamentarna reforma" i "kadar i budžet". Zatim je usledila detaljna diskusija o programu sa vođom tima, profesorom dr. Nikolasom Maziom, sa šefom administracije, generalnim sekretarom Skupštine, gospodinom Isufom Demajem, i oba šefa odeljenja, zakonodavnog odeljenja i odeljenja administracije, Dautom Bećirijem i Isom Neziri.

Kada je usvojen sveobuhvatni program izgradnje kapaciteta, generalni sekretar je predložio da se obuka održava u slobodno vreme zaposlenih da se ne bi ometao parlamentarni rad predsedništva, plenuma i odbora kosovske Skupštine. On je takođe rekao da su radnici koji su predviđeni da učestvuju u programu izgradnje kapaciteta obavezni da učestvuju u nastavi obuke. EAR je zatražio od projektnog tima da učešće u studijskim putovanjima dozvoli samo onim radnicima kosovske Skupštine koji su uspešno završili pripremne seminare.

Sveobuhvatni program za

izgradnju kapaciteta i nastavu počeo je kada je postavljena rigorozna i neophodna organizacijska osnova. Vodilja za sve programe obuke bila je da je administracija parlamenta jedna služba za parlament, odbore, parlamentarne grupe i poslanike. Preko redovnih poseta Generalnog sekretara i učešća oba šefa odeljenja, bilo je jasno da je ovaj cilj imao punu podršku šefa administracije. To je takođe imalo karakter mentorstva za zaposlene u administraciji.

Prvi probni seminar održan je na temu "Postupci za izbor radnika i planiranje karijere u administraciji kosovske Skupštine". Učesnici su bili radnici Skupštine i šefovi odeljenja za kadar i budžetiranje. Ocena ovog seminara bila je vrlo zadovoljavajuća. Šef administracije je zamolio šefove projekta da na isti način održe druge seminare i radionice.

Jedan drugi seminar za administraciju bio je o "sastavljanje, usvajanje, vršenje i kontrola budžeta kosovske Skupštine". Ovaj seminar imao je za cilj produbljivanje prakse i prenošenje osnovnih znanja o radu administracije evropskih parlamenata.

Dok aktivnosti u oblasti kadra i budžetiranja služe da poprave internu administrativnu struk-

turu i na taj način neposredno parlamentu, mere u oblasti dužnosti zakonske reforme parlamenta imale su za cilj posredno poboljšanje i širenje službi i ponuda preko administracije do parlamenta, njegovih odbora i poslanika.

Pošto oblik i sveobuhvatnost službi definišu gore pomenuti korisnici, bilo je dosledno uključiti poslanike i odbore u detaljne razgovore i ispitivanja prilikom utvrđivanja potreba.

Svi predlozi za dalji razvoj gradiva obuke sastavljeni su zajedno sa radnom grupom članova administracije i šefova odeljenja. Bolja prihvaćenost mogla bi da se ostvari korišćenjem postojećih znanja i kosovskih karakteristika koje su se kroz istoriju razvijale i bile definisane u opštim političkim uslovima na Kosovu.

Na osnovu toga su održani seminari "Osnove parlamentarnog rada kosovske Skupštine; profesionalna priprema, sprovođenje i kasnija obrada plenarnih sednica", "Dužnosti odbora kosovske Skupštine; profesionalna priprema, sprovođenje i kasnija obrada sednica odbora" i "Praktični zakonodavni rad u parlamentu i usklađivanje sa evropskim zakonom za pravnike kosovske Skupštine.

Najvažnije teme bile su: funkcije parlamenta, naročito zakonodavna i funkcija kontrole; zakonodavne tehnike i preduslovi za dobre zakone; poslovnik; prijemna kancelarija; profesionalna priprema, sprovođenje i kasnija obrada plenarnih i sednica odbora; rad na zakonima sa sinopsisom (Tableau comparatif); Parlamentarna savetodavna služba (prikupljanje informacija, savet o zakonima ili određena pitanja na osnovu zahteva, poređenje parlamentarnih inicijativa sa evropskim standardima).

Na seminarima su korišćene uobičajene metode i instrumenti za obuku odraslih. O temama se učilo preko interaktivnih diskusija. Učesnici, uključujući kolege iz belgijskog Predstavničkog doma, nemačkog Bundestaga i francuske Narodne skupštine, intenzivno su koristili grupni rad i učenje na pojedinačnim primerima. Ovo je omogućilo rad na temama sa različitih stanovišta, iz različitih istorijskih situacija i na osnovu različitih iskustava, te poređenje sa pravilima i opštim uslovima na Kosovu.

Izbor i obrada tema međunarodnih stručnjaka uvećali su spremnost učesnika da se upoznaju sa svakodnevnim radom parlamenata u Belgiji, Nemačkoj i Francuskoj, posle "laboratorijskog iskustva" u radnim grupama, radionicama i seminarima.

Studijska putovanja u tri evropska parlamenta, bila su vrlo pažljivo pripremljena, prema ranije obavljenom poslu, i sprovedena su uz veliko angažovanje i posvećenost parlamenata domaćina. Generalni sekretari parlamenata domaćina iskoristili su priliku da se lično postaraju za kosovske kolege. Na taj način, uspostavljen je lično-kolegijalni odnos, koji će biti jako važan za



Sekretar Skupštine, gospodin Isuf Demaj i osoblje Zakonodavnog odeljenja u nedavnoj poseti Narodnoj Skupštini u Parizu

buduću saradnju parlamenata. Tokom razgovora o oceni sa učesnicima, dva aspekta su bila evidentna: neposredni kontakt popravio je teoretsko znanje, i dokazao praktičan rad, efikasnost i sposobnost da se ulaže veliki trud u svakodnevni rad parlamenta.

Drugi aspekt bio je iznenađujući, ali ne i manje važan: bilo je očigledno da se prilikom ovih studijskih putovanja, znatno uvećala samosvest i samopouzdanje učesnika. Pošto su probleme videli u praksi, potvrdilo se osećanje za potrebne promene i rešenja, a teoretsko znanje je bilo "preobraženo" u jedno praktično iskustvo, koje oni mogu da koriste u svakodnevnom radu.

Za dve stručne grupe napravljeni su specijalni programi. U oblasti informativne tehnologije organizovana su dva vikend seminara sa stručnjacima za informativnu tehnologiju iz belgijskog i francuskog parlamenta. Ovi radnici će najverovatnije imati priliku da vide opremu i tehničku pomoć belgijskog parlamenta, te da se sastanu sa njihovim odborima i poslanicima.

Jedan drugi specijalni program

napravljen je za protokolni deo rada. Radnici su se upoznali sa svojim teoretskim radom u smislu evropskih iskustava. Nakon ovog dela, imali su priliku da vide praktičan rad u nemačkom Bundestagu i francuskoj Narodnoj skupštini.

Dalji seminari planiraju se za januar i februar 2005. da bi se produbila i ojačala stečena stručna znanja. To su seminari za pravno odeljenje, za odeljenje za kadar i budžetiranje i u oblast nabavke. Poseban seminar, koji će biti namenjen šefovima organizacijskih jedinica, baviće se upravljanjem radnicima i saradnjom administracije.

Troškove čitavog programa za izgradnju kapaciteta, uključujući i studijske posete, pokrio je projekat Evropske agencije za rekonstrukciju „Podrška kosovskoj Skupštini“. Troškove dodatnih studijskih putovanja pokrivali su parlamenti domaćina uz učešće kosovske Skupštine.

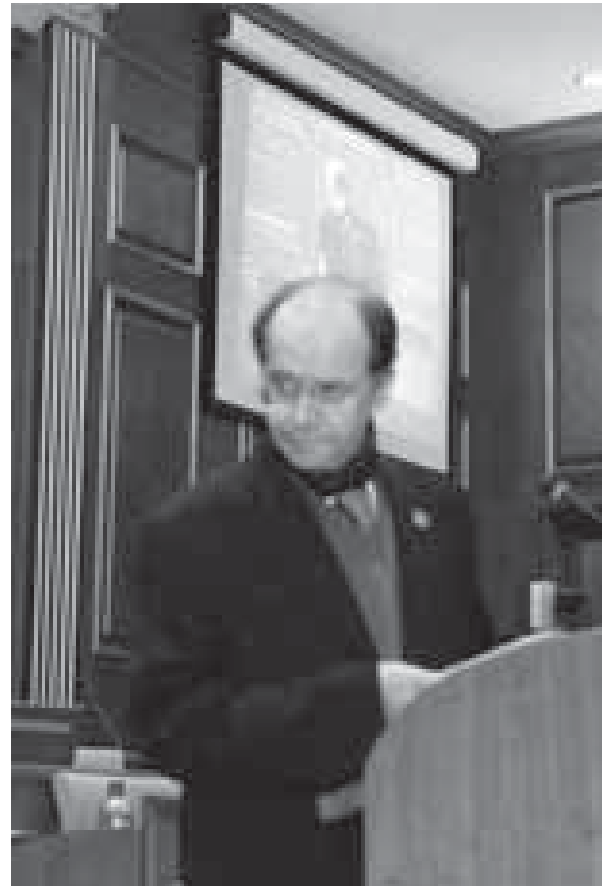
Opšti je zaključak da je administracija parlamenta učinila veliki napredak za samo godinu dana. Administracija nudi dobre preduslove da se pokriju potrebe za službama novog parlamenta – i prema međunarodnim stan-

dardima – da bude nezamenjiva služba za parlament, njegove odbore i poslanike.

Projekat je takođe iskoristio priliku da poslanicima ponudi svoju stručnu pomoć, na početku novog mandata. Zajedno sa IPS-om iz OEBS-a, pozvali smo članove skupštine da prisustvuju na dva seminara. Oba ova seminara ("Seminar za članove novo izabrane Skupštine"; "Institucije EU i *acquis communautaire* za poslanike") uvećala su interesovanje poslanika. Aktivne diskusije kosovskih poslanika sa njihovim kolegama iz Francuske i Belgije i predavačima pokazale su zainteresovanost poslanika za iskustva iz rada evropskih parlamenata. Na zahtev poslanika u februaru 2005. godine biće održan još jedan seminar sa poslanicima iz evropskog odbora nemačkog Bundestaga gde će se razgovarati o tekućim evropskim problemima.

Pored jezičkih teškoća sa albanskim, srpskim, engleskim, francuskim i nemačkim jezikom: poraslo je razumevanje demokratije i parlamentarnog rada. Rad novog parlamenta može da počne. Neka bude uspešan!

Dr Rugova, kosovski predsednik, tokom obraćanja na skupštinskoj inauguralnoj sednici 3. decembra 2004.



Nakon izbora za kosovskog premijera 3. decembra 2004. godine, gospodin Ramuš Haradinaj u razgovoru sa odlazećim premijerom Bajramom Redžepijem



Dr Aluš Gaši, predsednik parlamentarne grupe LDK-a, u razgovoru sa gospodinom Paskalom Salzanom, šefom italijanske kancelarije za vezu, tokom parlamentarne večeri 24. novembra 2004.

Lideri zajednice kosovskih Srba sa ambasadorom Petričem i dr. Frišenšlagerom i višim pregovaračima iz Severne Irske, Južne Afrike, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, (vidi članak na str.17).



Između “herojskog poraza” i aktivnog angažovanja

Andriani Mortoglou

Polovinom decembra 2004. godine četrnaest predstavnika zajednice kosovskih Srba otputovalo je u Beč da bi stimulisali zajedničko razmatranje i diskusiju o ključnim pitanjima sa kojima se njihova zajednica trenutno suočava. Konferencija je održana kao nastavak jednog sličnog događaja koji je, za istaknute lidere privremenih institucija samouprave (PISU), 2003. godine organizovan u Austriji, a kome su prisustvovali kosovski Albanci i predstavnici Ostalih zajednica.¹ Održan je u saradnji sa “Projektom o pravosuđu u vremenu tranzicije”, iz Njujorka, austrijskim ministarstvom za spoljne poslove i međunarodnim centrom Olof Palme iz Švedske, te sa OEBS-ovom misijom na Kosovu.

Naslovljena Izrada strategija za pregovore i efikasno učešće, konferencija je imala u cilju da predstavnicima kosovskih Srba obezbedi jedinstvenu priliku da steknu znanja o tome kako su viši pregovarači i lideri u drugim post-konfliktnim situacijama pristupili sličnim problemima i koje su lekcije naučili iz ovih pristupa.

Pod veštím vođstvom ambasadora Wolfgang Petriča, sadašnjeg austrijskog ambasadora Ujedinjenih nacija u Ženevi, i Fridhelma Frišenšlagera, bivšeg šefa odeljenja za demokratizaciju u OEBS-ovoj misiji, ugledni međunarodni profesionalci iz Južne Afrike, Severne Irske,

Bosne i Hercegovine i Hrvatske² su tokom dvodnevnog sastanka razmenili svoja mišljenja sa grupom kosovskih Srba, koju su sačinjavali članovi kosovske Skupštine i lokalni predstavnici ove zajednice.

Oni su iz prve ruke govorili o svojim iskustvima u razvijanju vizije za budućnost, u stvaranju odnosa i deljenju vlasti sa “drugom” stranom, i u radu sa očekivanjima javnosti, a sve to kroz proces prelaženja od konflikata do pregovora i, na kraju, rešavanja. Posmatranje bivših protivnika iz različitih konflikata kako sede za istim stolom i opisivanje procesa njihove transformacije u strane u pregovorima i u dogovoru, bilo je samo po sebi jedno snažno iskustvo. Jedan od najdirljivijih doprinosa bila su iskustva o kojima je govorio Milorad Pupovac, Srbin iz Hrvatske, poslanik u Saboru [hrvatski parlament], koji je odigrao ključnu ulogu u omogućavanju reintegracije hrvatskih Srba u Istočnoj Slavoniji.

Sve prezentacije ukazivale su na neke teme koje se ponavljaju, a koje bi srpski učesnici mogli da vide kao neke parametre koje vredi zapamtiti za put koji im predstoji., uprkos činjenici da je situacija na Kosovu jedinstvena, baš kao i svaka druga situacija u celom svetu. Pregovaranje između suprotstavljenih strana u jednom konfliktu je težak ali neophodan proces; za to je potrebno da svaka strana

bude spremna da zamisli sebe na mestu one druge, da bude spremna na kompromis i da prihvati nešto manje od svog idealnog rešenja. Svaka strana treba da razvije jednu viziju za budućnost i da je sledi kroz dijalog i učešće. U tom smislu, preuzimanje problema i rešenja je neophodno potrebno da bi moglo da se utiče na proces: “Ako želite da svet izgleda onako kako vi hoćete, uključite se” po rečima Davida Ervina, višeg pregovarača iz Severne Irske.

Vođama treba narod da daje ovlašćenje da pregovaraju. Međutim, efikasno i odlučno vođstvo je neophodno da bi se izbeglo da najradikalniji elementi sabotiraju sav trud na pronalaženju rešenja. Lideri treba iskreno da kažu svojim biračima šta mogu da ostvare, a ne da postanu žrtva stava “herojski poraz”. Na kraju, najvažnije je odabrati pravi trenutak kada se rešenje traži kroz pregovore, rešenje koje može biti trajno samo ako dovodi do situacije u kojoj su obe strane porednici.

Ovaj događaj je srpskim predstavnicima sa Kosova takođe dao dovoljno mogućnosti da između sebe porazgovaraju o trenutnoj situaciji svoje zajednice te da dođu do bolje opšte saglasnosti o svojim konkretnim potrebama i prioritetima pre nego što razmisle o sledećim koracima. Njih je najviše interesovalo kako da uspostave bezbednost i sigurnost za svoju

zajednicu. Razočarenje zbog oskudnih rezultata procesa povratka i iskustava sa PISU, gde osećaju da većinska zajednica ignoriše njihove brige, smatrani su za najvažnije razloge za nedostatak poverenja i izmirenja između dve zajednice. U ovom kontekstu učesnici su diskutovali o ulozi međunarodne zajednice i važnosti njenog angažovanja kao neutralnog sudije i posrednika među njima. Diskusije su takođe dotakle i moguće mere za izgradnju poverenja, uključujući decentralizaciju, i kako te mere mogu da se koriste da se stvori veće poverenje između zajednica. Grupa je takođe razmotrila važnost uloge Evropske unije i potrebu za vizijom Kosova u okviru evropskih struktura.

Zvanično su, u svojim zaključnim napomenama, i nezvanično, tokom druženja, svi učesnici kosovski Srbi izrazili zahvalnost za ovaj događaj. Šta su tačno izabrali da izvuku iz ovog događaja ostalo je na njima da odluče. Za organizatore, ako je ovaj događaj predstavljao mali korak ka otvaranju vidika u razmišljanjima učesnika, on predstavlja uspeh. OEBS-ova misija na Kosovu, Projekat o pravdi u vremenu tranzicije i austrijsko ministarstvo za spoljne poslove su se svi obavezali da pomognu da se ovi razgovori unutar srpske zajednice i razgovori između ove i ostalih zajednica na Kosovu nastave.

¹ Pogledajte članak u Biltenu IPS-a od februara 2004. godine

² Međunarodni učesnici: Branko Damjanac, bivši gradonačelnik okruga Brčko, Bosna i Hercegovina; Ismail Ebrahim Ebrahim, politički savetnik zameniku predsednika Južne Afrike; predsednik parlamentarnog odbora za inostrana pitanja; viši učesnik u višestranačkim pregovorima i član izvršnog odbora afričkog narodnog kongresa; David Ervin, viši pregovarač u pregovorima koji su 1998. doveli do sporazuma Veliki petak i glavni izaslanik progresivne sindikalne partije u Severnoj Irskoj; Šin Faren, viši pregovarač za socijalno demokratsku i partiju rada, bivši član skupštine severne Irske i bivši ministar finansija; Ralf Majer, bivši glavni pregovarač ispred De Klerk vlade i bivši ministar za ustavna pitanja u Južnoj Africi; i Milorad Pupovac, predstavnik srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj i član parlamentarnog odbora za migraciju, izbeglice i stanovništvo.

Zajednički IPS uvodni program za novu Skupštinu

Ulrich Steinle

Novo izabrana kosovska Skupština može da gradi na osnovu iskustava i profesionalnosti koji su stečene podržava sve efikasniji sekretarijat Skupština. Ipak, izabrano je preko 50 novih članova bez ranijeg parlamentarnog iskustva. Nove političke grupe ušle su u Skupštinu i predstoje novi politički problemi. Skupština neće samo proširiti svoje kompetencije u prenesenim oblastima, nego sa postojanjem vladajuće koalicije i pravih opozicionih grupa mora i da se privikne na novu parlamentarnu kulturu i nove uloge.

Inicijativa za podršku Skupština (IPS) napravila je obiman uvodni program za novo izabranu Skupštinu. Program je napravljen da bi rešavao potrebe svih članova Skupštine obezbeđujući pregled svih oblasti sa kojima će se jedan političar na Kosovo susretati tokom svog mandata. Sa predavanjima o poslovniku o radu, sekretarijatu Skupštine, radu sa nevladinim organizacijama, odnosima sa javnošću, kosovskom konsolidovanom budžetu, EU institucijama i standardima, radu KFOR-a i regionalnom inter-parlamentarnom dijalogu -- da pomenemo samo nekoliko jedinica -- uvodni program je pokrio glavne tehničke, proceduralne i političke aspekte parlamentarnog rada.

Uvodni program odražava u



svom razvijanju i sprovođenju zajednički pristup IPS. Napravljen je kroz blisku saradnju i dijalog sa IPS partnerima, predsedništvom Skupštine, liderima parlamentarnih grupa, sekretarijatom Skupštine, vladinim i drugim međunarodnim organizacijama. PISU su bile u velikoj meri uključene u njegovo sprovođenje, dajući prezentacije i učestvujući u diskusijama sa širokom ekspertizom i profesionalizmom koji su razvile tokom poslednjih godina. IPS partnerske organizacije su koordinisale svoj doprinos da bi izbegle ponavljanje i da bi uskladile svoje prezentacije u sklopu ukupnog programa i u svojim dotičnim oblastima aktivnosti.

Počevši od ovog opšteg uvodnog programa, sa članovima Skupštine će se razgovarati o detaljnijim i specijalizovanijim programima za 2005. godinu da bi se ponudila podrška po meri za skupštinske odbore i parlamentarne grupe.

Datum	Naziv	IPS partner
Četvrtak, 18. novembar	-Uvod za novo izabranu kosovsku Skupštinu -Ustavni okvir -Skupština o Ustavnom okviru	EBS, NDI, EAR konzorcijum -EAR konzorcijum -OEBS
Petak, 19. novembar	-Poslovnik -Sekretarijat kosovske Skupštine i njene službe	-NDI -Skupštinski sekretarijat
Sreda, 24. novembar	-Parlamentarni prijem	-OEBS
Četvrtak, 25. novembar	-Rad vlade (prepodne) -Izvršni nadzor (popodne)	-OEBS / OPM -NDI
Petak, 26. novembar	-Privredni i komercijalni zakoni -Socijalna politika i zakoni	-FNSt USAID/Bearing Point -FES, RIINVEST
Ponedeljak, 29. novembar	-Glavni aspekti statuta i rada člana Skupštine	-EAR - konzorcijum
Ponedeljak, 6. decembar	-Funkcionisanje EU institucija i evropski standardi -Prava i interesi zajednica u Skupštini	-Stub IV (EU) i EAR -konzorcijum -OEBS
Petak, 10. decembar	-Kosovski konsolidovani budžet za 2005. godinu i BPK -Međunarodna saradnja i regionalni dijalog	-Stub IV (EU) -OEBS
Subota, 11. decembar	-Rad vladajućih i opozicionih parlamentarnih grupa u parlamentu	-EWPPP
Petak, 17. decembar	-KPS i međunarodna policija -KFOR strukture i ocena bezbednosti -Odnosi sa biračima, rad sa nevladinim organizacijama i peticije	-Policijski komesar -COMKFOR -NDI
Sreda, 12. januar 2005	-Odnosi sa medijima i javno govorništvo -Interakcija centralne i lokalne vlade -Kancelarija za koordinaciju međunarodne saradnje i dijalog u regionu	-NDI -OEBS
Ponedeljak, 17. januar 2005	-Politička diskusija o ekonomskoj politici i instrumentima te o carini -Društvena i državna preduzeća -Ocena uvodnog programa, razgovor o daljoj IPS podršci za Skupštinu	-Stub IV (EU) -Stub IV (EU) -Svi IPS partneri

Članovi kosovske skupštine, izabrani 23. oktobra 2004

33 KOALICIJA VAKAT

1 MURATI DŽEZAIR
2 IDRIZI SADIK
3 MURATI ŠPRESA

35 PARTIA SHQIPTARE DEMOKRISTIANE E KOSOVËS - PSHDK

1 KRASNIQI MARK
2 MORINA ZEF

37 GRAĐANSKA INCIJATIVA SRBIJA

1 PETKOVIĆ SLAVIŠA
2 KUJUNDIŽIĆ ZLATICA

40 IRDK

1 HOTI BISLIM
2 NEZIRAJ XHEVDET

43 ORA

1 SURROI VETON
2 HYSY YLBER
3 MULHAXHA
KOLLÇAKU FATMIRE
4 GORANI GENC
5 MUHAXHERI
GAZMEND
6 SAHATQIJA TEUTA
7 JASHARI NAZIM

44 AAK - ALEANCA PËR ARDHMËRINË E KOSOVËS

1 HARADINAJ RAMUSH
2 KOSUMI BAJRAM
3 HUNDOZI ZYLFIJE
4 MALOKU NAIM
5 ISUFI AHMET

6 DRESHAJ-BALIU MYRVETE
7 DUGOLLI BUJAR
8 QEKU ETHEM
9 SYLA GJYLNAZE

46 PARTIA ROME E BASHKUAR E KOSOVËS

1 MERXHA ZYLFI
48 GIG - GRAĐANSKA
INCIJATIVA GORE
1 IBIŠI RUSTEM

50 PDK - PARTIA DEMOKRATIKE E KOSOVËS

1 THAQI HASHIM
2 REXHEPI BAJRAM
3 BROVINA FLORA
4 KRASNIQI JAKUP
5 KUÇI HAJREDIN
6 DAUTI NERXHIVANE
7 HALITI XHAVIT
8 BAJRAMI ARSIM
9 HADRI TEUTA
10 HOXHAI ENVER
11 BUJA RAMË
12 AHMETAJ SALA
13 HYSANI - KALOSHI
HYDAJET
14 ARZUALLXHIU AFRIM
15 STATOVCI DRITA
16 MUJOTA FEHMI
17 XHEMAJLI BAJRUSH
18 SHALA SALA
19 HYSANI HAJREDIN
20 KOCI GANI
21 HADERGJONAJ SAFETE
22 HASANI NAIT
23 LIMA DEMIR
24 HALIMI SELVIJE
25 LUZHA BERAT
26 KRASNIQI EMIN
27 JUSUFI ZAHRIJE
28 CANZIBA XHELAL
29 BASHOTA SOKOL
30 HOXHA HATIXHE

52 LDK - LIDHJA DEMOKRATIKE E KOSOVËS

1 RUGOVA IBRAHIM
2 BERISHA KOLË
3 KELMENDI NEKIBE
4 DACI NEXHAT
5 HAMITI SABRI
6 TËRMKOLLI MELIHATE
7 SEJDIU FATMIR
8 GASHI ALUSH
9 ALIAJ SANIJE
10 JERLIU NAIM
11 MUHAXHERI YMER
12 ZEQRAR SAMIJE
13 KRYEZIU FADIL
14 GECI FADIL
15 NIMANI REMZIJE
16 VULA FEHMI
17 REXHEPI FATMIR
18 MALOKU ZYHRIE
19 ALIMUSAJ NIMON
20 KELMENDI RAMADAN
21 HULAJ NURISHAHE
22 KRASNIQI AGIM
23 PIREVA ILAZ
24 BERISHA GJULSHEN
25 SHATRI HAKI
26 JONUZI IBUSH
27 BERISHA NAFIJE
28 ZENELI LULZIM
29 BRAJSHORI BEXHET
30 KRYEZIU BRIKENDA
31 HALITI MILAZIM
32 MUSLIU RAMADAN
33 GAXHERRI BESA
34 REXHA NEXHAT
35 OSMANI NASER
36 DOÇI NAXHIJE
37 ZEKOLLI RAGIP
38 BERISHA FETAH
39 BUKOSHI RUDINA
40 ZHARKU LUTFI
41 HALIMI SHABAN
42 HOXHA QIBRIJE
43 KASTRATI JANUZ
44 GASHI FADIL
45 HYSANI LUMNIE

46 KAMBERI KAMBER
47 SUTAJ JUSUF

53 KDTP - KOSOVA DEMOKRATIK TÜRK PARTİSİ

1 YAĞCILAR MAHIR
2 KRASNIÇ RIFAT
3 MALTA NURAN

55 PARTIA E DREJTËSISË - PD

1 ÇERKEZI SYLEJMAN

56 PLK - PARTIA LIBERALE E KOSOVËS

1 DEDAJ GJERGJ

59 LËVIZJA POPULLORE E KOSOVËS - LPK

1 XHEMAJLI EMRUSH

PDAK - PARTIA DEMOKRATIKE E ASH- KANLIVE TË KOSOVËS

1 RRAHMANI SABIT

61 SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE

1 BALIĆ NUMAN

СЛKM - СПИСКА ЛИСТА ЗА КОЦОВО И МЕТОХИЈУ

1 IVANOVIĆ OLIVER
2 NOJKIĆ RANĐEL
3 MILIĆ SNEŽANA
4 BOGDANOVIĆ GORAN
5 KRSTOVIĆ DRAGIŠA
6 JOVANOVIĆ VESNA
7 ILIĆ SLAĐAN
8 SAVIĆ GOJKO

Izjava misije

Kao međuagencijski koordinator demokratskog programa podrške Skupštini Kosova, Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) teži ka ojačavanju i profesionalnom usavršavanju Skupštine Kosova u razvoju sposobnosti kako bi ona postala stabilna, funkcionalna i produktivna zakonodavna Skupština, koja funkcioniše u skladu sa vladavinom prava i u ime svih zajednica i građana ravnopravno.

Članovi IPS radiće kako bi približili resurse jednom cilju. Rad IPS usredsrediće se na demokratsku političku kulturu zasnovanu na poznavanju i poštovanju demokratskih pravila i postupka, transparentnosti i odgovornosti prema javnosti, razvoju i primeni zakonodavnog dnevnog reda, pregledu izvršne vlasti i poštovanja višejezičnosti u Skupštini.

Kao koordinator među agencijama koje podržavaju Skupštinu Kosova, IPS podržava Skupštinu preko konferencija i obuka, radionica sa Odborima, tehničke pomoći zakonodavnom procesu, pruža savete Predsedništvu, predesavajućima u Odborima i pojedincima koji su članovi Skupštine, organizuje radne posete drugim parlamentima, obučava pravno osoblje i tumače u Skupštini. Rad savetnika i konsultanata u Skupštini i njenim Odborima takođe spada pod koordinaciju IPS.

Trenutni učesnici u IPS:

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNS), Konrad Adenauer Stiftung, Istočno – zapadni projekat parlamentarne prakse (Holandija), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR), Agencija SAD za međunarodni razvoj (USAID) u saradnji sa Nacionalnim institutom za demokratiju (NDI), Razvojnim programom UN (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konzorcijum francuskog, nemačkog i belgijskog Parlamenta. Odeljenja demokratizacije pri OEBS i Sekretarijat Skupštine uz aktivnu podršku kancelarije Premijera, stuba IV UNMIK (EU) i državnih kancelarija koje se nalaze u Prištini - Austrijska, Belgijska, Nemačka, Italijanska, Holandska, Švajcarska, kancelarija Velike Britanije i Sjedinjenih država.



<http://www.kuvendikosoves.org>
<http://www.skupstinakosova.org>
<http://www.assemblyofkosovo.org>

Slike u ovom broju:

OEBS: str. 1, 2, 16, 18, 20; NDI: str. 9; UNMIK - DPI: 3; Kuvendi i Kosovës: 4,5,6,10,15.

IPS bulletin želi da se zahvali svima koji su dali svoj doprinos kao i Svenu Lindholmu, OMIK DD prevodilačkoj službi, Lumni Rama and Edi Agagjyshi jer bez njihove pomoći ovaj bilten ne bi bio moguć.

ASI
NEWSLETTER

Beogradska 3238000 Priština

Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188

kontakt: franklin.devrieze@osce.org

<http://www.osce.org/kosovo>

Zapažanja koja su nave-dena u ovoj novini su autorova i ne oslikavaju poglede Skupštine, misije OEBS-a na Kosovu ili organizacije koje su partneri u IPS.